

לימודי מכינות והנדסאות לחרדים – מעקב לומדים ובוגרים

אלון פורת, חוקר במינהל המחקר ומרכז תחום הכשרה מקצועית

רקע

- כחלק ממאמצי ממשלות ישראל לקידום תעסוקה במגזר החרדי, מגבש משרד הכלכלה מזה מספר שנים מסלולי הכשרה ייחודיים לרכישת מקצוע בקרב אוכלוסייה זו כאשר אחד ממסלולי הסיוע וההכשרה הינו מסלול לימודים שמפעיל מה"ט עבור גברים חרדים הלומדים לתואר הנדסאי.
- החברה החרדית נתפסת בשנים האחרונות כחברה הנמצאת בתהליך שינוי והשתלבות גברים בלימודי מקצוע ובלמודים גבוהים ולאחריהם השתלבות בשוק העבודה הופכת כיום ללגיטימית יותר מבעבר.
- בחמש השנים האחרונות החלו בלימודי מכינות לקראת לימודים לתואר הנדסאי, כ 1,500 גברים חרדים. בשנה האחרונה, סיימו את לימודיהם כ 20-30 בוגרים שהשתתפו במחזור הראשון של התוכנית שהחל לפעול בתשע"א.
- בשל קשיים וחסמים ייחודיים המאפיינים את הגברים החרדים במסלולי לימוד טכנולוגיים, לרבות לימודי הנדסאים, התבקש מנהל המחקר במשרד הכלכלה לבחון ולאפיין את מערך הקשיים הללו לצד בחינה של מימדים נוספים.
- בתחילת שנת 2014 פרסם מינהל המחקר סקירה ראשונה של תוצאות מחקר איכותני ראשון שנערך בקרב 24 גברים חרדים שסיימו לימודי מכינה במהלך תשע"ג וכן ראיונות עומק עם 8 גברים שנשרו מלימודי המכינה באו"פ בירושלים ובבני ברק. המחקר נועד לחשוף את הלבטים והקשיים האישיים והקהילתיים של התלמידים הנזכרים ולהציג תמונת מצב מקיפה של מאפייני הלומדים.
- בין הממצאים הבולטים העולים מהמחקר האיכותני ניתן לציין כי מרביתם של הסטודנטים החרדים (המתמידים והנושרים כאחד) סבורים כי לימודים גבוהים הינם כורח המציאות עבור מי שמעוניין להשיג ביטחון תעסוקתי לאורך זמן, תגמול ראוי בגין עבודתו, התקדמות מקצועית, מעמד חברתי מכובד והתפתחות עצמית של הלומד.
- עוד עולה מהמחקר כי את תופעת הנשירה מלימודי המכינה ניתן ליחס לשני גורמים עיקריים: האחד גורמים **פנימיים** כגון: קושי לימודי משמעותי, תחושת אי התאמה אישית של הלומד לתחום, עומס רגשי, משברי זהות ועוד. גורמים **חיצוניים** שהם בעיקר שיקולים כלכליים, לרבות היקלעות לחובות כבדים, קשיי פרנסה חמורים, הרחבת מסגרת העבודה על חשבון שעות הלימודים וכו'.

- מראיונות העומק עם הנושרים מלימודי המכינה עולה תחושה כי ניתן היה למנוע חלק מהנשירה כבר בשלב שלפני התחלת הלימודים באמצעות מיון מועמדים ייעודי ומיוחד לאוכלוסייה החרדית, יצירת רף כניסה התואם את רמת הלימודים שבמכינה וכן תיאום ציפיות של הלומדים ביחס להשקעה הנדרשת.
- התובנות העיקריות שהעלה המחקר האיכותני שהיווה למעשה מחקר גישוש ראשוני, ייבדקו כעת במסגרת מחקר כמותי (סקר עמדות) שנבצע בקרב כלל הגברים החרדים שהחלו בלימודי מכינות בחמש השנים האחרונות.
- הכוונה היא לחזור לאוכלוסייה זו גם בעתיד במספר נקודות זמן רחוקות יותר, לצורך בדיקת השתלבותם של הבוגרים בשוק העבודה והתקדמותם המקצועית.

מטרות המחקר

1. מטרתו העיקרית של המחקר היא לבדוק באופן כמותי את הקשיים והחסמים העולים בקרב הלומדים במכינות הטכנולוגיות ואת הסיבות לנשירה מהלימודים בהתייחס לממצאים שעלו במחקר הגישוש. בין היתר יבדקו הנושאים הבאים:

- א. רקע השכלתי קודם של הלומד ומעמד סוציו אקונומי.
- ב. רקע תעסוקתי קודם לפני הלימודים וניסיון נרכש
- ג. תהליך הרישום והקליטה ללימודים ותיאום ציפיות הלומד
- ד. עמדות הלומדים ביחס למקצוע ושוק העבודה
- ה. יחס הסביבה הקרובה (משפחה וחברים) ללימודי המקצוע.
- ו. חיפוש עבודה ותעסוקה במהלך הלימודים
- ז. סיבות לנשירה מלימודים (מכינות ושנה א')
- ח. קשיים וחסמים של הלומדים (פנימיים וחיצוניים)
- ט. שביעות רצון ממוסד הלימודים, תוכנית הלימודים והמרצים.
- י. מידת ההתאמה של לימודי המכינה לצרכים הנדרשים בלימודי ההנדסאות.
- יא. מצב תעסוקתי ושביעות רצון מהעבודה בקרב בוגרים שסיימו לימודים במחזור הראשון.

גוף יוזם

הגוף היוזם את המחקר הוא מה"ט

אוכלוסיית היעד

גברים חרדים שנרשמו ללימודי מכינה טכנולוגית בחמש השנים האחרונות, ביניהם מי שלומדים כיום במכינות, לומדים כיום בשנים א'-ג' בלימודי הנדסאות, מי שנשרו מהמכינות וכן את הנושרים מלימודי הנדסאות ובוגרים שסיימו ללמוד במסגרת המחזור הראשון של התוכנית.

מתודולוגיה

א. מדגם

כ 1,200 נרשמים למכינות בסטטוס הנוכחי שלהם (כפי שהוצג באוכלוסיית היעד) כאשר קובץ נתוני הלומדים והסטטוס הנוכחי שלהם יועבר ע"י מה"ט.

ב. שיטת איסוף נתונים

סקר טלפוני באמצעות מערכת ממוחשבת של מוקד סקרים.

ג. כלי המחקר

שאלון מובנה שחלק מהשאלות בו יותאמו לקבוצות השונות באוכלוסיית היעד הנחקרת של הנרשמים למכינות הטכנולוגיות ואילו בסיס השאלון העוסק ברקע קודם, תהליך הרישום ולימודי המכינה יהיה משותף לכל הנשאלים.

שלבי עבודה ולו"ז

1. בניית טיוטה ראשונה של השאלון. – ספט' 2015
2. דיון עם מה"ט ואישור השאלון - אוק' 2015
3. התאמת השאלון הכמותי לגרסת מחשב – אוק' 2015
4. תדרוך המראיינים לקראת תחילת עבודת שדה – אוק' 2015
5. תחילת עבודת השדה, פרי טסט, תיקונים ומתן דגשים במידת הצורך – נוב' 2015
6. סיום עבודת השדה – ינואר 2016
7. עיבוד נתוני הסקר והוצאת שכיחויות ופילוחים לשאלות הסקר – ינואר 2016
8. ניתוח הממצאים וכתבת דו"ח מסכם – רבעון 1 2016